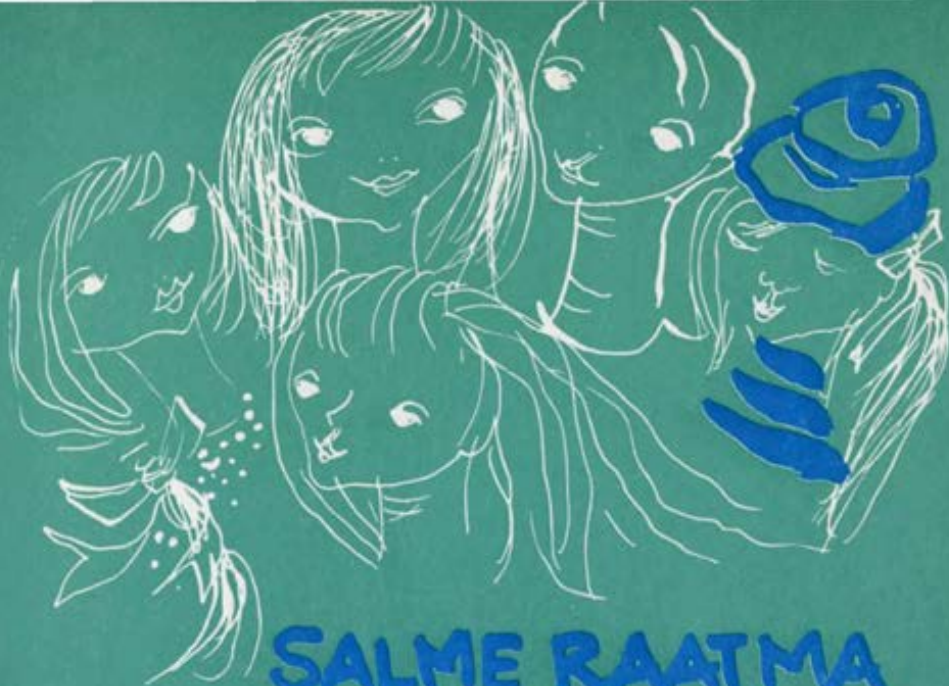

SALME RAATMA
MIS SINUST
TULEB?

EVR

SALME RAATMA

Mis sinust tuleb?

Valimik lastejutte

Eesti Vaimulik Raamat

Kaas ja illustratsioonid

• SILVIA LEITU

Mis sinust tuleb?

Printed in Sweden

Arostryck, Uppsala 1963

„Noh, kas hakkad ka kingsepaks?" küsis Mäeperemees, sest Tõnu isa oli kingsepp.

„Kas tahad masinistiks saada?" küsis pikk Artur, sest tema õppis masinistiks.

„Ei tea, mis sinust küll tuleb?" venitas tädi Anna.

„Ei tule midagi! Ja kooli ma ka ei lähe", sähvas Tõnu.

„Ui heldeke! Küll on äkiline ja kangust täis! Mis niisugusest küll ükskord saab!" ohkas tädi Anna. Tõnu jooksis väravast välja ja otsevalu lepikusse. Seal istus ta kivile ja tagus malakaga mätast, kuni käsi ära väsis. Sedasi läks pahameel kõige kiiremini mööda. Tõnu oli kole pahane kõigile, kes nii rumalasti küsisid ja usutlesid, kelleks ta saada tahab. Ta ei tahtnud kingsepaks ega masinistiks, ei tahtnud üldse kellekski saada, ta tahtis endale puust hobust lõigata. Ilusa valge laka teeks linadest ja saba ka. Kui ainult see nuga nii nüri ei oleks . . .

Hobusele mõteldes lahtus Tõnu pahameel ja ta silmad hakkasid ringi rändama. Näe, mätta ümber punetasid maasikad, paar tükki oli kepp puruks lõõnud. Maasikad olid üliküpsed ja magusad kui mesi. See tuletas Tõnule meele, et täna pidi onu Kustas tulema mett vurritama. Sellepärast oli tädi Annagi tulnud, sest tema sai ka oma klaasikese. Võib-olla on onu juba kohal ja tema, Tõnu, longib lepikus.

Kepp lendas kus seda ja teist ja Tõnu lidus kodu poole.

Muidugi oli onu juba aias, lai kott kui ämbliku-võrk üle pea, ja õiendas mesipuude kallal.

„Noh, poiss, tule kähku! Mul abilist vaja“, hüüdis ta Tõnut silmates. Aga Tõnu jäi aupaklikku kauguse seisma: ta kartis mesilasi.

„Ah so jah“, märkas onu poisi häda. Ta otsis taskute kallal ja tõi siis kuue põuest midagi pika koti taolist nähtavale — mesilaste võrgu. Tõnu tõmbas selle üle pea ja astus, käed püksitaskus, onu juure.

„Ega siin pealtvaatamine ei aita, säh, lase tossu!“ andis onu Kustas suitsulõõtsa Tõnu kätte. Tõnu proovis ja polnudki suur kunst sealt käepidemeid lahti ja kinni lüües suitsu välja pahvida. Ainult pidi vaatama, kuhu suits läks.

„Juhi käte peale, ära silmi täis suitsuta“, õpetas onu ja hakkas kõrgi nihutama, vahetama ja välja tõstma.

„Kas tahad ema näha?“ küsis ta korraga. „Mõnel maal kutsutakse teda ka kuningannaks.“ Tõnu piilus raamide ja kõrgede vahele. Seal sibas nii palju mesilasi edasi-tagasi. Kõik olid nad üht moodi, Tõnu ei oleks kuidagi osanud vahet teha. Aga onu Kustas näis neid tundvat, nagu Tõnu tundis lamba-tallekesi laudas.

„Vaata nüüd teraselt, see suur pikk ja peenike ongi ema, tema muneb üksi kõik munad, millest noored mesilased kasvavad. Väiksemad on töölisid ja helehallid kleenukesed on noored, kes tuba pühivad ja veel väljas käinud ei ole.“

Tõnu vaatas ja vaatas ja korraga hüüdis:

„Seal! Seal! Kas näed?“ Ta tundis ema ära.

„Sinust saab asja“, kiitis onu. Ta silmad naersid, kui ta Tõnule otsa vaatas. Tõnul oli nii heameel, et ta suitsu peaaegu onule näkku oleks pahvinud. Aga töö läks edasi. Väljavõetud kõrgedelt lõikasid naised terava noaga ettevaatlikult pealmise korra maha ja siis algas vurritamine. Tõnust sai igale poole: mesipuude juure, kõrgede avamisele ja vurri toru ette, kust tumekollane veniv mass suure potti voolas. Kui maha kükitada ja vastu päikest meest läbi vaadata, siis ta nagu elas.

Tõnu ei tahtnud mett süüa, talle meeldisid rohkem kõrgede lõhn ja mesilased ise. Kuidas nad nii targasti oskasid ehitada ja oma maja korras hoida, sellest rääkis onu Kustas naljakaid lugusid. Ka meeldis Tõnule see ämblikuvõrgu moodi kott, mis üle pea pandi. Aga kõige rohkem meeldis talle onu Kustas. Kui viimased mesipuud olid kinni pandud, võtsid mõlemad oma võrgud peast ja Tõnu ütles:

„Sa ei küsigi, kelleks ma saada tahan?“

„Sellega on aega, kasva ikka enne veel natuke“, vastas onu Kustas.

„Aga ma juba tean. Arva ära!“ rõõmustas Tõnu.

„Noh — peremeheks, kelleks siis muuks.“

„Vale! Arva veel! Kolm korda kohtu seadus.“

Onu sügas kõrvatagust, tegi kangesti mõtleja näo ja ütles:

„Kalameheks?“

„Vale! Veel kord! Aga kui sa nüüd välja ei arva, ma enam kunagi sulle abiliseks ei tule.“

„Ära siis kohe kurjaga . . .“ kaebas onu ja tegi suu ja silmadega nii imelikke krimasse, et Tõnu kõhtu kinni hoidis naeru pärast.

„Ei tule muud enam meele kui mesinik“, õhkas onu. „Käes! Käes!“ Tõnu hüppas ja kargas onu ees ja oleks talle heameelega kukile roninud. Aga siis vaatas ta teiste poole, kes vurri ümber askeldasid, ja sosistas: „Aga ära kellelegi ütle, nemad naeravad.“ Onu ei ütelnud ja seitsaadik oli neil ühine saladus. Aga kui Tõnu käest jälle küsiti, kelleks ta saada tahab, ei muutunud ta enam kunagi vihaseks, vaid vastas, nagu onu Kustas oli ütelnud: „Sellega on aega!“

Sinine klaas

Vaike pidi omad kingad tallutada viima. Need seoti räti sisse ja kompsuke käes, astus ta teele. Kingsepa-tare polnud kaugel, vaevalt kilomeeter, aga Vaikele see tundus pika teekonnana, sest tema ei käinud veel koolis.

Kingisepa pisike kaheaastane poeg mängis maja ees aias.

„Kas tahad ka natuke Mihkliga mängida?“ küsis kingsepa-ema ja pani räti kokkurullitult pingi otsale. Mihkli kõige toredam mäng oli mänguasju ära visata. Vaike kogus tema laiali loobitud asjad kokku ja vaatas neid. Olid karbid, pakukesed, pallid ja muud. Talle meeldis kõige rohkem sinise veiniklaasi jalg. Klaas oli katki läinud, aga kingsepp oli terveks jäänud jala teravad ääred tasaseks viilinud, et vähemalt lapsel oleks mängida. Mihkel oli sellega küllalt mänginud, nüüd ta enam ei tahtnud. Iga kord, kui Vaike selle talle pihku andis, viskas poiss selle minema. Viimaks Vaike ei annudki enam Mihklile, ta vaatas seda ise. See oli läbipaistev taevasinine, kuldse äärega. Nii ilusat klaasi polnud Vaike veel kunagi näinud. Ta hoidis teda vastu valgust, pigistas ühe silma kinni ja teist pilutades liigutas klaasi päikesese käes. Nii sinised võisid olla ainult taeva seinad ja lagi. Võib-olla taevas oligi ehitatud nii sinisest klaasist?

Vaike hoidis klaasjalga peos ja äkitselt tuli palav soov seda enesele saada. Kingsepa-emalt küsida ta ei julgenud, küsis Mihklilt:

„Kas kingid mulle selle klaasi?“ Mihkel virutas

kalli varanduse täie hooga eemale. Hea, et kivi vastu ei juhtunud, oleks tuhandeks tükiks lõõnud. Kojuminekul vaatas Vaike veelkord: klaas lebas aia värava kõrval rohul. Kiiresti pistis ta selle põlle taskusse ja jooksis minema.

Kogu õhtupooliku vaatas ta seda ja mängis sellega. Oli nii kangesti hea nii ilusat asja nagu tükikest sinist taevast peos hoida ja ligidalt vaadata.

Õhtulauas pahandas tüdruk Miina, et tema uued pastlanöörid olid kadunud, ise vaatas altkulmu karjatüdruku Mari poole.

„Mina su nööre puutunud ei ole, ära hakka süütuid inimesi vargaks tembeldama! Mitte nööpnõela ma kah ei taha su käest!” hüüdis Mari pahaselt.

Vaike kuulas pealt ja pigistas sinist klaasi taskus. Tal oli imelik rahutu tunne. Öösel nägi ta igasugust halba und ja hommikul jooksis karja juure:

„Mari, kui sa Miina nööpnõela võtad, kas see on vargus?”

„Muidugi on, aga minul pole Miina nõelu ega nööre vaja! Mul on ise uued pastlad ja uued nöörid”, ägestus Mari.

„Aga kas see, kes need nöörid on võtnud, saab taevasse?”

„Või taevasse! Kui niisuguse pärast süütu inimene kannatab, sõitku otseteed põrgusse!” Vaike ehmus sellest jutust, aga et Mari Miinale vihane oli, ei võtnud ta seda päris sõna-sõnalt. Emalt oli kõige kindlam küsida, ainult ema hakkas enamasti vastu küsima ja siis tuli kõik välja. Vaike algas õige ettevaatlikult:

„Kas see, kes nööpnõela on varastanud, läheb põrgusse?” küsis ta.

„Kas nüüd kohe põrgusse”, kahtles ema, „aga kes nööpnõela on varastanud, varastab teinekord pastlanöörid ja kolmas kord raha või midagi muud! Vargus on vargus, kui see ka ainult nööpnõelaga algab.”

Vaike ei julenud emale otsa vaadata. Ta käsi põlle taskus muutus niiskeks. Ema toimetas köögis edasi ja Vaike lipsas märkamatuult välja. Kõige kauges aia nurgas, marjapõõsaste taga, võttis ta sinise klaasi taskust ja vaatas vastu valgust. Ei olnud enam sugugi taeva värvi, ja nii halb oli vaadata, et oleks ära visata tahtnud.

„Mis ma temaga nüüd teen?” mõtles Vaike ahas-tades. Tagasi viia oleks kõige parem, aga ilma et midagi asja oleks, ei saanud ju kingsepa juure minna. Vaike peitis klaasi põõsa alla mulla sisse.

„Kas sul kingsepalt midagi vaja ei ole?” küsis ta emalt. „Kui kingad valmis, võid ära tuua”, vastas ema. Aga sinna oli nädal aega. Vaike ei tahtnud mängida, sõi vähe ja magas halvasti.

„Kas oled haige?” küsis ema. Vaike polnud haige, aga see sinine klaas tegi vaeva. Igal õhtul palus ta Taevaisa, et see teda põrgusse ei saadaks, sest ta viib klaasi kohe tagasi, kui kingad valmis on. Ühel õhtul tuli talle korraka mõte, et mis siis saab, kui ta äkki ära sureb ja ei saagi klaasi tagasi viia? Kas ta siis ka taevasse ei saa? Kava palvetas Vaike ja nuttis pimedas voodis: „Armas Jumal, lase mul elada, et ma selle klaasi saan tagasi viia.”

Nii kiiresti kui Vaike kingsepa-tare poole lippas kingi tooma, ei jõudnud Krants ka joosta. Aia väraval tõmbas ta hinge, pillas sinise klaasi värava kõrvale rohule ja astus siis pikkamisi majasse. Kin-

gad rätiga näpu otsas tuli ta sealt välja ja ruttas rõõmsalt kodu poole. Küll oli hea olla ilma selle klaasita. Taevas oli palju sinisem kui muidu ja lõokesed laulsid üles-alla. Vaikel oli tunne, et ta nüüd kindlasti põrgusse ei lähe. Ta süda oli nii kerge, nagu oleks Taevasa terve taeya selle klaasitüki eest temale lubanud.

Ja Taevasa kindlasti ei olnud talle enam pahane.

Kaks kadakat

Karin upitas end kikivarvule ja seadis peegli ees oma juukse plehvi.

„Kas lähme täna kadakaid vaatama?” küsis Imbi.

„Kui sa just nii väga tahad”, vastas Karin ükskõikselt. Imbi muutus rõõmsaks. „Küll sa näed, neil on tõesti naljakas kuju. Üks on pikk ja sirge nagu onu Jaagup, teine madal ja ümmargune nagu tädi Mila. Sellepärast me kutsume neid onuks ja tädiks.”

Tüdrukud jooksid õue ja väravast välja, Imbi ees, Karin tokerdas järele.

„Ära nii torma! Näed ju küll, et torgin jalad veriseks”, kaebas Karin ja aietas igal sammul. Ta oli alles eile linnast tulnud, ega osanud veel palja jalu käia.

„See on ainult esimesel päeval, homme on su talad sama kõvad kui minul”, trööstis Imbi ja hüppas teist järele oodates ühel jalal.

„Kui kaugel need kadakad sul on?” uuris Karin. Tal ei olnud mingit isu pikka teed nii hädaliselt komberdada. Aga Imbi haaras tal käest kinni ja jooksis teist vägisi järele sikutades metsa poole.

„Kas kadakad kasvavad siin metsas?” küsis Karin kannatamatult. Imbi naeris. „Meil kasvavad kadakad karjamaal. Aga need kaks on isemoodi, nendel on vaim sees ja need kasvavad oru kallakul.”

„Kas kuri vaim on sisse läinud?” küsis Karin ja vaatas uudishimulikult Imbile otsa. „See oleks põnev! Koolis ma räägin teistele, et nägin kurja vaimu kadaka sees.”

„Aga eile sa ju alles ütlesid, et sina vaimusid ei usu“, imestas Imbi omalt poolt ja jäi seisma.

„Niisuguseid häid vaime või ingleid, nagu sina ütled, neid ma ei usu, see on vanajutt. Aga kurje vaime usun küll, tead niisuguseid, kes vanades majades kollitavad ja öösel aknast sisse vaatavad või pööningul kolistavad.“

„Neid jälle ei usu mina“, vastas Imbi ja hakkas edasi minema.

„Mis moodi see vaim seal kadakate sees siis on?“ päris Karin uuesti.

„Ah, polegi vaimu, ma ainult tegin nalja“, vastas Imbi. „Ma ise luuletasin neile vaimu sisse ükskord pühapäeval. Peet püüdis ojast kalu, mina istusin üleval orupervel ja hakkasin kadakatega rääkima.“

„Kas oled napakas või? — Kes puudega saab rääkida!“ põlastas Karin.

„Miks ei saa. Saab puudega ja lindudega ja kõigega. Peab ainult küsima ja siis õigesti ära arvama, mis nad vastaksid, kui nad rääkida oskaksid. Kui niiviisi kava juttu ajada, unustad ära, et puud ei vasta, ja siis on just nii, nagu nad vastaksid.“

„Ära luuleta! Kes viitsib niiviisi üksi rääkida, see on ju surmavalt igav. Näita parem, kus su kadakad on“, nõudis Karin. Nad olid metsast läbi jõudnud ja seisis lageda oru kaldal, mille põhjas oja leppade vahel sulises. Imbi vaatas kõike kordamööda: lainjat, liua taolist heinamaad, leppi, suuri kive ja vilkuvat vett. Ta vaikis ja ootas, et ka Karin imetleb, kui ilus on nende org metsa keskel. Aga Karin muutus kärsituks ja raputas teda õlast: „Noh, näita!“

Veidi metsa äärt mööda edasi mines tegid oja ja org käänaku lõunasse ja sealt paistsid poolel mäel, väikese kühmu otsas kaks kadakat.

„Ja muud midagi“ küsis Karin. „No seal ei ole küll midagi vaadata. Sinu jutu järele arvasin, et ei tea mis.“

Nüüd oli Imbi haavunud.

„Aga nad on ju nagu onu Jaagup ja tädi Milla — kas sa ei näe?“

„Ja mis sellest? Mis ma sest ikka vahin?“ vastas Karin ja pööras selja. Peaaegu oleksid tüdrukud tülili läinud, aga ilm oli ilus, õhtupoolik veel ees ja vesi ojas meelitas solkima. Külma oli, nagu hammustas jalgu, kui vette astusid, aga kui ära harjus, siis polnudki nii hull. Tüki aega mängisid mõlemad ojas kividel, kuni Karinil isu otsa sai.

„Mis seal teinepool aja on?“

„Mets, näed ju küll.“

„Kelle mets? Mis seal metsas on?“ Imbi mõtles natuke.

„Seal on üks vana kivivare, olevat vanasti kabel olnud.“

„Tule näita!“ hüüdis Karin ja ronis üle kivide oja teisele kaldale. Ta unustas isegi, et okkad jalgu torgivad, nii väga huvitas teda vana kabeli ase. Imbi arvates polnud seal midagi näha, oli tükike murenenud müüri, peaaegu maatas, ja mõned kiviklobakad seal ligidal. Aga Karin seisis uudishimulikult ja uurivalt selle ees, kloppides kepiga kive, urgitses nende vahelt mulda ja nõudis: „Räägi!“

Imbi ei teadnud palju. Oli rikas mees olnud, aga kirikuõpetajaga tülis. Õpetaja ütelnud, et niisugust tema surnuaiale ei mata. Siis ehitanud mees endale

keset metsa kabeli ja käskinud end sinna matta.

„Kas maetigi?“ uuris Karin.

„Ju vist küll“, arvas Imbi kõheldes. Ta polnud seda vanaisalt kunagi täpselt järele küsinud, see ei huvitanud teda.

„No vaata, siis tulid röövlid, lõhkusid kabeli maha, röövisid kulla ja hõbeda enesele ja nüüd käib rikka mehe vaim siin öösel kindlasti ringi ja otsib oma vara. Ah, kui põnev!“

„Nüüd sina luuletad!“ tõrjus Imbi. Aga Karin väristas õlgu ja vaatas hirmunult ümber. Suured kuu-
sed kõigutasid üleval päid ja all seisid väikesed ti-
hedalt üksteise ligi nagu naeru kihistavad tüdrukud.

„Kas oskad siit veel koju minna?“ küsis ta kartli-
kult. Imbi naeris:

„Siit mõni samm eemal läheb jalgte. Aga mis me nii vara kodus teeme, lähme parem Ritat vaatama.“ Rita oli Imbi kooliõde ja elas metsa taga. Mõne minutiga olid nad seal. Kolmekesi oli palju lõbusam. Karin rääkis maalastele linnakooli vigureid ja näitas kunsttükke, mis nad vahetunnis teevad. Vanaema tõi igaühele suure kääru sooja sepikut värsket võiga ja kojumineku ununes. Alles kui toa juurest karja huigati, ütles Imbi kohkunult:

„Nüüd peame minema, muidu ema hakkab meid otsima.“ Karin tahtis aga veel üht lugu rääkida ja Rita küsis nii palju, et aeg aina hilisemaks muutus. Pealegi tõusis loode poolt suur tume pilv ja päike oli korraga kadunud. Kiiresti lippasid tüdrukud metsa poole. Kitsas jalgte kadus seal põõsaste vahel nagu musta koopasse. Tuli üksteise järel käia, et oksad silmi ei lööks.

„Küll on pime!“ kaebas Karin ja püüdis Imbi kõrval käia. „Kas see on üldse seesama tee?“ küsis ta natukese aja pärast kaheldes.

„On küll, siit teist teed ei lähegi“, vastas Imbi rahulikult. Ka temal oli imelik tunne, aga oja polnud kaugel, varsti on nad sellest üle teisel poolel. Aga Karin tegi selle lühikese tüki teed hästi pikaks ja hirmsaks.

„Kas nüüd tuleb varsti see kabel?“ küsis ta ja haaras Imbit varukast.

„Just siin paremal ta on“, vastas Imbi ja ta süda lõi järsku nagu haamriga.

„Kuula, mis seal naksus?“ ehmus Karin jälle, jäi seisma ja pidas ka Imbi kinni.

„Vist jänes“, vastas Imbi hästi valjusti ja mure-
tult, kuid ehmus isegi oma häälest. Tal oli juba tõeline hirm. Kui tõesti selle rikka mehe vaim siin ringi luusib ja lapsi püüab? Ju ta kord üks kuri inimene oli, kui õpetaja teda isegi surnuaia pühitsetud mulda matta ei tahtnud. Imbil hakkas külm ja kuum korraga. Ta surus hambad kõvasti kokku, et need ei plagiseks. Siis tuli talle meele, et kõige kurja vastu aitab Meie Isa palve. Ta katsus seda mõttes lugeda, aga ei saanud esimesest reast kaugemale.

„Isa taevas, Isa taevas...“ kordas ta pool-sosinal ja püüdis meele tuletada Jumala head nagu inglite keskel. Kui ainult üks nendest inglitest sealt alla lendaks ja meie kõrval käiks! See soov oli nii tugev ja täitis Imbi väikese, hirmunud südame ääreni, et paha vaimu mõttel seal enam ruumi ei olnud.

Kuuse okstest libe mäekülgi langes järsult oja poole ja varsti sulises vesi laste jalgade ees. Üle märgade, samblaligaste kivide polnud pimedas sugugi nii

kerge pääseda kui päeval. Aga kui sõnajalad ja lepad omal pool oja vastu tulid ja lage org helendas, jäi Imbi seisma.

„So!“ ütles ta ainult, kui Karin talle järele jõudis. Pikkamisi ja sõnalausumata astusid nad kõrvuti vastu mäge. Siis oli korraga päris valge. Onu ja tädi — kaks kadakat — näisid nagu elavat ja neile naerunäol vastu vaatavat. Hea oli läbi oma oru minna, hea oli läbi kodumetsa minna! Nagu väikesed, valatud inglised oleksid puulatvade vahel sahistanud ja kuulmatult kaasa lennanud.

„Olite veel aias?“ küsis ema, kui tüdrukud koju jõudsid. Töö rohkuse tõttu polnud ta märganudki, et lapsed nii kaugel ära käisid. Hiljem voodis tunnistas Karin:

„Kas tead, ma usun küll, et head vaimud on ka olemas — orus ma tundsin.“ Imbi mõtles endamisi: võib-olla on siiski ka halvad, rahutud vaimud olemas. Aga ta ei ütelnud midagi.

Kellavaatajad

„Kas tõesti peame täna karja minema?" küsis Maimu.

„Kuidas siis! Odrapõld on pooleli ja Liidet hädasti vaja masina taha", vastas ema.

„Aga meil on ju külalised!" tuletas Maimu meele.

„Need lähevad kaasa. Võite ju karja Lannulompi ajada, seal on hea rohi ja kena mängida." Polnud midagi parata ja nii astusid lapsed viiekesi karja järel: Maimu, tema väike vend Lembit ja tädilapsed Oto, Vera ja Olli.

Tanumas astusid loomad rahulikult üksteise järel, sest kahel pool oli aed. Aga kui tanum lõppes, viis tee põldude vahelt läbi ja loomad tikkusid vilja.

„Lehm on kaeras! Lehm on kaeras!" hõikas Olli ja lehvitas taskurätti. Oto katsus Muri lehma peale ajada, aga koer ei saanud tema jutust aru, vaid arvas, et Oto viskab talle puutükki tagasitoomiseks ja keksis niisama klähvides poisi ümber. Maimu jooksis ette ja taha, et loomi teel hoida, ja lõõtsutas karjamaale jõudes rohkem kui Muri.

„Mis sa rumal nii jooksed", noomis Vera, „see paar suutäit vilja, mis nad võtavad, mis see ikka teeb!" Maimu vaatas imestanult Verale otsa. Kui loom maigu suhu saab, tikub ta alati vilja ja kuidas mahatambitud põlluääred välja näevad! Selle jaoks nad ju karja juures olid, et loomad vilja ei läheks.

Aga Verale ei saanud seda seletada. Tema otsis kändude ümdert lilli, hakkas pärga punuma ja laulis. Oto katsus kõige kõrgema kuuse otsa ronida ja

Olli mässas koeraga. Maimu pidas lehmi silmas ega julgenud mahagi istuda. Lannulombis oli tõesti ilus rohi kändude ümber ja põõsaste all, aga seal ei olnud kunagi lehmad kõik korraga näha. Alati võis põõsa taga mõni salaja vilja minna. Maimu valvas ühel pool vilja ääres, Lembit teisel pool. Mängimise ei tulnud esialgu suurt midagi. Külalistel hakkas varsti igav.

„Ei tea, mis see kell juba peaks olema?” küsis Olli.

„Mis ta ikka on, alles ju tulime metsa”, vastas Maimu.

„Saadame Lembitu koju kella kaema”, soovitas Oto. Tema võttis selle eest vilja ääre valvamise enese peale. Lembitul oli heameel, et minema sai ja ta ei vaadanud tagasigi.

Oto lõikas endale sarapuust kepi ja hakkas seda tähnide ja joontega kirjama. Vera punus igale tüdrukule toreda pärja ja Olli kaapis Muriga hiireauku suure kännu all. Aeg-ajalt vaatas igaüks kodu poole, kas Lembit tuleb. Aga Lembit ei tulnud. Oto sai oma kepi valmis ja ütles seda vibutades:

„Poisike ei tunne kella, pean ise vaatama minema.” Ütles ja läks. Kolm tüdrukut katsusid aega viita kunsttükkidega. Olli oskas käte peal käia, Vera tegi silda ja Maimu katsus seda ära õppida. Aga aeg läks siiski kole pikkamisi. Olli kõht läks tühjaks ja ta ütles ootamatult:

„Ott, sunnik, petab! Ma talle näitan!” ja lidus kodu poole. Vera oleks heameelega kaasa läinud, aga tema oli teistest vanem, tal ei sobinud Maimut üksi jätta. Ta hakkas teisele ajaviiteks juttu jutustama. See oli ilus ja pikk jutt, aga sai ka otsa.

„Mis sa siis oleksid teinud, kui meie siin ei oleks? Kas oleksid üksi karjaga?” küsis Vera.

„Lembit oleks kah”, vastas Maimu. Ta sai aru, et Vera ka kangesti koju minna tahtis ja lisas: „Mine vaata, kuhu see Lembit jäi, kui sa tahad.”

„Olgu siis, ma lähen. Ma vaatan kella kah”, ütles Vera ja astus pikkamisi põlluvahe tee. Tema ei jooksnud, ta noppis põllu äärest lilli ja laulis. Maimu vaatas talle järele ja mõõtis siis päikese kõrgust. Oli vaevalt pool õhtupoolikut möödas. Teised vist sõid kodus õhtuoodust ja aias marju, kes nendest tagasitulekule mõtles. Ja just nüüd sõid loomad ilusti lagedal lohul, kus neid hea oli lugeda, et oleks tea mis kõik mängida võinud.

Maimu seisis noorte kuuskede all, mis nii olid kasvanud, et nende tüvede vahele nagu väike tuba jäi. Ta hakkas sinna enesele maja ehitama. Tõi oksi ja keppe seinteks ja sõnajalgu istmeks ja voodiks. Leidis paraja kivi lauakski. Tore oli istuda omas majas. Kui suureks saan, ehitان enesele siis päris tõelise maja ja teen väikese aia selle ümber. Sirelid istutan ja jasmiinid ja kirjud lillepeenrad. Suvel käin talus tööl ja talvel kujun kangast, niisuguseid kunstmustriga laualinu nagu Suuretoa Johanna.

Maimu istus sõnajalgadel ja nägi oma majakest päikesepaistel sirelite vahel: valged seinad, punane katus ja ukse kõrval pink.

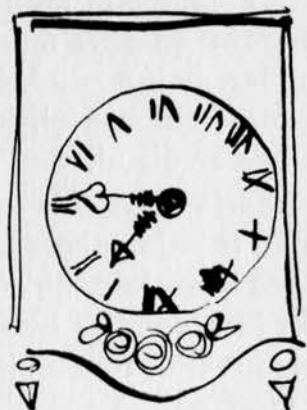
Aeg oli nii kiiresti läinud, et ta imestades üles vaatas, kui Lembit tuli, suur võileib tema jaoks kaassas.

„Mis kell oli?” küsis Maimu punnis suuga.

„Ah kell!” jahmus Lembit. Selle oli ta ammugi unustanud. Aga et end mitte õe ees plameerida,

vastas ta kindlalt: „Kolmveerand ja pool kümme.”

Õhtul kodus oli Maimu siiski natuke pahane. Kui ta kaevu juures jalgu pesi ja Olli teda küki-kulli mängima kutsus, ütles ta ainult: „Mine kella vaatama!” ja pesi hästi kaua. Aga kui teised ilma temata mängima hakkasid, poetas ta end siiski teiste sekka ja pahameel kadus.

Suur kala

Taani nägi Ruudit oja ääres õiendamas ja hõikas. Ruudi ehmus, ajas end üles ja näitas käega, et olgu teine vait. Taani hiilis ligemale ja vaatas ka vette, kuhu Ruudi üksisilmi vahtis. Polnud näha midagi, ainult väikesed lepikud sõelusid parveviisi päikesest kiirgavas madalas vees.

„Läind! Sina oma karjumisega ehmatasid minema“, pahandas Ruudi ja ronis kaldale.

„Kas kala oli?“ küsis Taani.

„No ega lammas ei olnud“, turtsus teine vastu.

„Millega sa teda püüda tahtsid? Sul pole ju silmust ega õnge kaasas.

„Ei ole küll“, muutus Ruudi leplikumaks ja hakkas seletama, kui suur see kala oli. Nii pikk — näitas, pool meetrit kindlasti, tumeda, laia seljaga. Haug? Ruudi ei teadnud kindlasti.

„Ma alles märkasin ja hakkasin vaatama, siis sa just tulid,“ muutus ta uuesti paturaks. Taani tegi ettepaneku:

„Teeme silmused ja tuleme homme hommikul varra. Homme on pühapäev, siis aega teda valvata.“ Poisid arutasid, kuidas teda siis koju viia, kas pajuviits läbi lõpuste ja siis üle õla, või kui on mürakas raske, siis kannaks kahe vahel, saba lohisedes vastu maad. Ja kõik vaataksid ja imestaksid.

Terve öhtupooliku meisterdas Taani silmuse kalal. Ikka ei olnud see küllalt hea, ei libisenud kiiresti või oli jõhv liiga lühike.

„Mis sa seal pusid?" küsis vanaema, kes vaikselt akna all istus, lauluraamat põlvedel.

„Ah, niisama..." vastas Taani. Ta ei tahtnud oma saladust välja lobiseda. Las vanaema ka imestab, kui ta tuleb suure kalaga. Aga vanaema tegi hoopis teist juttu:

„Kas tuled mul homme hobust ajama? Tahtsin lauakirikusse minna." Taani oli kimbatuses.

„Kas Juta ei lähe?" küsis ta kõheldes, kuigi teadis, et Juta on alles seitsmeaastane ja temast pole ohja hoidjat.

„Ole mul ikka hea poiss", manitses vanaema ja otsis voldilise seeliku taskust suure kompveki, pilt paberil. Taani oli väga maias poiss, aga täna ta tõrjus:

„Lase olla peale, vanaema!" Vanaema sai kohe asjast aru.

„Mis sul siis homme ees on, pead kalale minema või?" küsis. Tal olid head ja terased salmad, teda ei saanud petta. Taani tunnistas üles, et neil on nõu Ruudiga kalale minna.

„Kui lubatud, siis peab küll sõna pidama", arvas vanaema ja ohkas. „Ehk tuleb Juta seltsiks kaasa, ajan siis ise hobust."

Vanaemaga oli häda: tema oli liiga hea, ei sundinud kedagi. Aga just sellepärast ei saanud tema tahtmise vastu teha. Taani nihutas end pingil edasi-tagasi kuni lausus:

„Ma võin ju Ruudile ütelda, et tulen peale lõunat." Sellega jäigi.

Pühapäeva hommikul oli Taani vara valmis kirjuriides ja jooksis Ruudit otsima. Teine tuli palja jalga ja kalastamistujus talle vastu, jäi aga imestades

seisma. Taani seletas asja lühidalt ära ja lubas peale lõunat tingimata oja ääres olla. Aga Ruudi oli pettunud ega püüdnud seda ka varjata.

„Oled üks igavene memm, va vanaema sülelaps", ütles mõnitades.

„Ära sa hakka!" hoiatas Taani, kellel endal isu oli kohe kalale minna. Aga Ruudi ei saanud jätta.

„Oled jah! Oled jah! Palveeit! Kirikurott!" hüüdis ta irvitades, näitas keelt ja jooksis minema. Paari hüppega oli Taani tal järel ja virutas mitu obadust, kuhu juhtus.

„Ütle veel! Ütle veel ja sa saad!" tõukas läbi hamaste. Ruudi ei püüdnudki vastu anda, ta hoidis käsivarsi silmade kohal kaitseks ja pistis kõigest väest kisama. Ruudi ema ilmus uksele, isagi vaatas aknast. Taani seisatas silmapilgu, pööras siis sõnalausumata ümber ja läks.

Vanaema märkas kohe, et Taanil oli teine nägu, aga alles kui nad tüki maad olid ära sõitnud, küsis:

„Kas läksid Ruudiga tülli või?" Taani tõmbas ägedamalt ohje kui vastas:

„Niisugune lobamokk!" Vanaema ei küsinud edasi, aga Taani meel oli pahandusest must. Mee-nusid kõik varem korrad, mil Ruudi teda samuti oli vihanud: kui ta koolmeistri aiast kirsse vargile kutsus ja Taani ei läinud, kui ta Peetri rahakoti leidis ja tagasi anda ei tahtnud ja mitmel muul korral samuti. Ja nüüd tuleb Ruudi lõunaks koju suure kalaga, et kõik vaatavad, aga Taanit peetakse memmeks ja kaklejaks. Sellele mõeldes muutus Taani kurk kibedaks. Pidi see kala just täna seal ojas ootama! Pidi see vanaema just täna lauale minema. Taani ei teadnud enam isegi, kellele ta kõi-

ge enam pahane oli, kas Ruudile, vanaemale või kalale. Ruudile ega kalale ei saanud virutada ja vanaemale ei tohtinud mõteldagi kurjasti, sellepärast sai hobune ägedasti piitsa. Aga kirikusse ma ei lähe, mõtles ta ise, vähemalt selle poolest ei tohi Ruudil õigus olla. Ootan vankri juures, kuni teenistus läbi saab. See otsus tegi meelè kergemaks ja kindlamaks. Ometi näevad kõik, et ta pole memm ega palveeit vaid täitsamees, teeb mis tahab. Selle otsuse järele hakkas ka kirikutee kiiremini edenema. Ah, ilm oli ilus, põllud nagu pühapäevaks kammitud ja kartulivaod ritta seatud. Ainult südames, kuski sügaval, vastu ribikonte vaevas rahutu mõte: suur kala. Võib-olla oligi see kala kõige suurem süüdlane.

Kiriku juures ei olnud palju hobuseid, igal pool laialt ruumi käsipuude juures. Üsikuid inimesi seisis lagedal platsil.

„Oota siis suure ukse ees, ma lähen lauale kirjutama“, ütles vanaema ja astus käbedasti kirikla poole. Taani jäi puude alla seisma. Täna tundus kiriku ümbrus teisiti kui leeripäeval või mõnel muul suurel pühal, mil inimesi aina trügis sees ja väljas. Täna võis igat tulijat üksikult vaadata hobuse juurest kiriku ukseni. Üks vanaisa kloppis heinapuru pükstelt, kohmitses taskute kallal, kuni tõi paksu lauuraamatu nähtavale, mis oli küll vist sama vana kui ta ise. Üks noor perenaine seadis pearätti ja silus kleidi volte ja astus siis lühikeste sammudega kruusasel platsil. Nüüd tuli ümber nurga pikk poiss jalgrattaga, aetas ratta puu alla vilusse, äigas käega üle juuste ja astus kirikla poole. Kui ta Taanist möödus, hõikas rõõmsalt:

„Tere Kingu-Taani! Kas ootad vanemaid?“ Taani ei saanud üllatusest sõna suust. See oli ju Elmar alevist, läheb päris üksi lauakirikusse! Küllap on siis tõsi, et ta tahab õpetajaks õppida. Endal aga niisugune lõbus nagu, nagu asutaks just koerustükki tegema.

Aga kui Elmar ivakese aja pärast vanaemaga koos tagasi tuli, ei sõendanud Taani siiski näidata, kui kange mees ta on, ja läks kirikusse kaasa. Nii vaikne ja pühalik oli täna kirik. Keegi ei käinud kolinal trepist üles ja alla, keegi ei pugunud teiste vahelt sisse ja välja nagu leeripühal. Vanaema palvetas põlvili kirikupõrandal ja tal oli nagu nagu väikesel lapsel. Ka õpetaja sõnad olid täna teisiti, selged ja arusaadavad, et pidi neid kuulama. Ta rääkis Peetruse imelisest kalapüügist ja terve Geneetsareti järv oli äkki Taani ees kui peopesal. See oli alles kalapüük nootade ja laevadega! Taani tundis seda lugu, aga täna oli ta nagu ise seal kaasas. Peetrus oli nagu oma onu, kellega võiks kõnelda. Aga Jeesus tahtis temast inimeste püüdjat teha. Juba orel mängis, juba lauldi, aga Taani käis edasi Geneetsareti järve kaldal, kus hele päike silmi pimestas ja kaugel mäed helendasid. Ta tahtis korraga seda järve ja seda maad tõeliselt näha, kõiki neid kohti, kus Jeesus oli kord käinud. Pärast kirikut küsis ta Elmarilt:

„Kui sa õpetajaks õpid, kas pead siis ka Galilea maad vaatama minema “

„Ei pea, aga ma tahaksin“, vastas Elmar.

„Kas ma pean ka õpetajaks õppima, kui ma kaasa tulla tahan?“ päris Taani edasi. Elmar naeris. „Ei pea, kui sul raha on, muudkui sõida kas või tä-

na." Rohkem ei passinud pärida ja Elmar jättiski juba terveks. Kojuteel mõtles Taani: ehk oleks siiski kõige parem õpetajaks saada ja kõike ise uurida. Kodus tuli Ruudi vastu ja oli kohe näha, et ta kala veel püüdmata. Nagu poleks pahandust olnudki, astusid koos oja poole. „Seal!” näitas Ruudi. Aga oli ainult must, läikiv puunott vees.

Leivakastja

Hommikune udu hakkas haihtuma, kui Ene aeda läks ploome korjama. Tal oli kaks suurt kartulikorvi kaasas ja külma kaste pärast kotad jalas.

Ploomipuude tihe rida ulatas lattaia äärt mööda ühest aia otsast teise. Rohi oli nende alt ära niidetud ja öösel mahalangenud ploomidest näis maa päris kollane.

Ene laskis korvid langeda ja võttis maast kaks-kolm suurt ploomi. Need olid tuhmkollased, vaha korraga, millel kaste tilkadeks tõmbus; varrepoolne ots veidi valkjam, rohekam ja teravam, teine pool tõmbim ja tumekollane. Hea oli peos hoida neid jahedaid, mahlast raskeid, küpseid ploome. Aga veel parem oli neile hambad sisse lüüa.

Ene seisis tüki aega puude all ja sõi pikkamisi ja mõnuldes. Eriti armastas ta neid, mis kukkudes olid lõhkenud, nii et mesikollane marjaliha end näitas. Alles kui esimene isu kustutatud, hakkas ta korve täitma. See võttis tüki aega, sest vigased ja väikesed tulid tervetest ja küpsedest eraldada. Eilne vihm ja tuul oli neid nii palju maha raputanud, et Ene pidi veel paar korvi lisaks tooma ja sai just kesk-hommikuks valmis.

„Lõunavahel viid Liivaku-emale kaks korvitäit“, ütles ema, „olen talle ammu lubanud!“

Liivaku ei olnud otse üle karjamaa kaugel. Aga korvid olid rasked, need tuli käsivankrile laduda ja teed mööda ring teha. Ene käis palja jalu vihmast siledal teel ja vilistas. Vanker logises ja nagises ta-

sakesi ja punaseruuduline rätt, mis ploomikorve katis, kippus libisema. Ene peatus aeg-ajalt, seadis rätti ja pistis mõne ploomi suhu, mis nagu kogemata sõrmede vahele jäi. Sel kombel tundus tee lühemana.

Liivaku-ema märkas tulijat enne kui see väravasse jõudis ja hüüdis juba eemalt suure rõõmuga:

„Näe, Eneke, kallid lapsed tuleb mulle kui Taevaäti saadetud! Tule aga sisse, tule sisse! Leib mul kerkib üle mõhe, ei ole kastjat. Näe, lõikasin just hommikul noaga kätte.”

Ene tõstis ploomikorvid esikusse ja astus kööki. Hapneva leiva lõhn lõi vastu. Kolmejalgne mõhk seisis pliidi kõrval ja jahunõu selle peal.

Oi sa mu meie! mõtles Ene. Ta polnud veel elu sees leiba kastnud, ainult jahu juure kallanud, kui emal käed tainas kinni olid.

„Kas Helmi ei oska leiba kasta?” küsis ta abiot-sivalt. Helmi tuligi toast, raamat kaenlas.

„Kus nüüd Helmi!” tõrjus ema, „tema ju alles laps, pealegi nii kleenuke. Tema pole seda veel kunagi teinud, rikub mul terve teo leiba ära!”

Helmi oli küll kleenukesem kui Ene, aga samuti kolmeteistaastane, kooliski olid ühes klassis. Aga temast pidi koolipreili saama ja nii ta käis terve suve juturaamatutega ringi, leisis aias pöösa all vilus ja luges, kui Ene luhal kõrvetavas päikeses loogu võttis või rukkilõikuse ajal masina taga vihke sidus.

Ene ei lausunud midagi, läks veekausi juure käsi pesema ja sidus perenaise antud valge räti üle juuste. Mingu kas või terve tegu leiba raisku, aga mitte ei saanud ütelda Helmi ees, et tema ka veel leiba polnud kastnud.

Liivaku-ema riputas soola, kallas matist jahu ja vaatas pealt. Ene sõtkus rusikatega peaaegu küünarnukkideni tainas. Mida enam ta sõtkus ja mida enam jahu perenaine kallas, seda raskem oli käsi tainast lahti kiskuda.

Ene nägu lõi punetama ja higi tekkis laubale. Särkki näis selja külge kleepuvat. Aga ta ei teinud sellest väljagi, sõtkus ühtlaselt ja rahulikult kord vasaku, kord parema käega, ikka üles ja alla nagu ema kodus oli näinud tegevat.

„Kas tahad juba käsi niisutada?” küsis Liivaku perenaine ja asetaski kibu veega pliidi äärel. Selle oli Ene unustanud: emal oli ju ka alati vesi kõrval. Kohe läks kastmine libedamalt. Ja näe imet: Ene poleks isegi uskunud, et sellest kihisevast ja kobrutavast hapust pudrust, mis esialgu mõhke täitis, saab nii lihtne, harilik leivatainas. Ta silus selle pealt veega siledamaks ja vajutas käsivarrega sügava ristimärgi kumera taina keskele. Siis pandi nõule puust kas peale ja soe tekk üle.

„Vaata kus mul tubli tüdruk”, kiitis perenaine, kui Ene käsi pesi ja sõrmi noa seljaga tainast puhtaks kraapis.

Kui kodus ema küsis, kus Ene nii kaua oli olnud, vastas ta ükskõikselt:

„Kastsin Liivaku perenaisel leiba, tal käsi haige.”

„Oh sa armu aeg!” ehmatas ema, „mis leib sellest küll saab!”

„Leib ikka leib”, vastas Ene. „Lubasin ahju panema ka minna, kui aega saan.” Ema vaatas kellale ja saatis Ene aegsasti jälle Liivakule.

Leiva ahjupanek polnud Enele raske. Seda oli ta kodus ka juba paar korda teinud. Pätsid veeretati

leivanõu kaanel jahuga pikerguseks, asetati leivalabile ja siluti pealt veega libedaks. Ahju puhastas Liivaku-ema ise märja vihast luvaga sütest ja tuhast. Vups ja vups lükkas Ene leivad labidaga üksteise kõrvale ahju. Kui ta parajasti viimast pätsi veeretas, kuuldus esikust Helmi tulekut. Kiiresti lõi Ene käeseljaga uksele riivi ette. „Oota!” hüüdis ta ise. Leiba ahju pannes ei tohtinud uksest käia, leivad ei tahtnud tõmbetuult.

„Nagu vana perenaine kunagi!” imestas Liivaku-ema ja kiitis hiljem külas igapähele, keda kohtas, kui tubli tüdruk Ene olevat.

Ene aga lippas kodu poole ja mõtles: julgus on pool võitu.

Sõprus

Suurepere Liine ja Sauna-Kati olid head sõbrad. Liine oli üheksa-aastane, Kati kaheksa. Koos marsisid nad ühist kooliteed või istusid Suurepere rees kõrvuti kasuka sees, kui lumi oli sügav jala käimiseks. Suvel hoidis Kati Suurepere sigu ja Liine tuli talle tihti seltsiks. Lõunavaheajal mängisid nad koos Liine toredate nukkudega, keda Kati niipalju imetleda ja vaadelda tohtis, kui süda soovis. Liine oli ju tema hea sõber ja lubas seda lahkesti.

Katil oli natuke raha kogutud tühja tikutoosi sisse, selle eest tahtis ta endale ka nukku osta. Nii suurt ja toredat kui Liine omad ei saaks selle raha eest küll mitte, aga seda Kati ei tahtnudki. Tema tahtis sõrmepikukest, aga niisuguste roosade põskedega ja käharas juustega kui sellel Printsess-Raasukesel, kellest tema pildiraamatus juttu oli.

Katil ei olnud toredaid mänguasju, sest Kati emal ei olnud niipalju raha kui Liine vanematel. Aga tal oli üks raamat Printsess-Raasukesest, kes nii pisike oli, et ta roosilehel võis magada ja pääsukese turjal soojale maale lennata. Kõige ilusamad selles raamatus olid pildid, mida Kati vahest tundide viisi võis vaadata. Selle raamatu oli vend Oskar talle kord kaasa toonud, kui ta linnast tuli, kus ta vabrikus töötas. Sestsaadik ootas Kati ikka Oskarit, et ta jälle tuleks, aga palju aega oli möödunud ja jõulukski tuli ainult kaart kuuseoks ja kellukesega. Kati aga hoidis oma raamatut üle kõige.

Liine tahtis seda kord oma paksu pildiraamatu vastu vahetada, aga Kati ei annud. Liine raamatus olid küll ilusad kirjud ja läikivad pildid, aga Katile need ei meeldinud. Tema pildid olid hoopis teistsugused, need hakkasid elama, kui Kati silmad poolenisti sulges ja neid tüki aega vaikides vaatas. Siis vulises vesi ojakeses, kus Printsess-Raasuke end pesi, siis liikusid vesiroosi lehed tiigil ja liblikas lehvitask tiibu.

Ei, Kati ei vahetanud oma raamatut millegi vastu, aga niisugust pisikest nukku tahtis ta küll kangesti saada.

Ühel päeval pidi Liine emaga linna sõitma. Kati luges oma raha üle ja küsis, kas selle eest peaks nukku saama, niisugust õige pisikest. Liine ema ütles, et saab. Siis kinnitas Kati veel, et just niisugust, tõi isegi oma raamatu ja näitas Liine emale.

Küll oli see päev Liinele pikk.

Sead songisid ümber suure kivi, pääsukesed lendlesid üsna madalalt nende vahelt läbi ja aeg-ajalt kerkis taevaääre tagant mõni valge pilv. Kati punus lugadest palmikut, aga tüdis pea ja viskas selle minema. Siis näris ta kuiva, kõva leiba, mille Krantsi jaoks kaasa oli võtnud, luges kärkseid vana orika seljal ja vaatas ikka jälle maanteele, kas ei tule eemalt mõni vanker. Vankreid tuli küll, aga Liine veel mitte.

Alles kui päike oli metsasakkise taha kadunud, sead kodus oma jooki lõrpinud ja karjaaia värav pulka pandud, kuuldus eemalt maanteelt vankri mürinat. Kati seisis toa nurga juures ja ootas. Ta süda tuksus märdunud kleidikese all korraka nii kõ-

vasti, nagu oleks teda keegi taga ajanud, ja põlved hakkasid õhtuses jaheduses värisema.

Missugune ta küll on, see pisike nukk? Kas on ikka juustega? Kas kleidike on seljas ja pisikesed maalitud lakk-kingad jalas või on päris alasti? Ah, tema esimene ostetud nukk! Elviire paneb ta talle nimeks! Või Roosi? Roosi on ju nii kangesti ilus nimi ja roosilehele paneb ta selle magama. Suurepere aias pudeneb praegu roosilehti igapäev.

Vanker lähenes, keeras suurelt teelt puude alla ja ligines õueaiale. Kati ei julenud kohe vastu joosta, jäi endiselt seisma ja surus rusikakesi põlle all vastu südant.

Siis peatus hobune ukse ees, Liine hüppas vankrilt ja tahtis kohe tuppa joosta, kui märkas Katit trepi nurga juures.

„Kas said?“ küsis see, ärevusest peaaegu hääletu.

„Mida?“ küsis Liine omalt poolt vastu, nagu ei mäletaks ta. „Ah nukku? Tead — selle raha eest niisugust ei saanud. Säh võta“, puistas raha Katile pihku ja kadus suure, heledasse tuppa.

Kati jäi ukse kõrvale maja varju seisma, käed ripakil, suu pooleldi lahti. Tal oli tunne, nagu oleks keegi tema üle heledalt ja südametult naernud.

Kui ta väsinult ja tuimalt sauna poole lonkis, lendasid kaks kuldset triipu taeva äärel, nii lõpmata ligidal ja ometi nii lõpmata kaugel. Kati ei nutnudki. Tal oli ainult, nagu oleks ta sealt ülalt, heledalt pilveribalt alla pimedada maa peale tõugatud ja nagu naeraksid kõik inglid ta õnnetuse üle.

Kuidas võiski ta nii rumal alla ja uskuda, et selle raha eest saab nukku? Pettumus ja häbi surusid ta

vaest, väikest südant, kuni uni väsinud silmad sulges.

Järgmistel päevadel ei tulnud Liine Kati juure ke-sale. Ka lõunavaheti polnud teda palju näha. Ühel päeval tuli ainult ja andis Katile paki vanu piltpost-kaarte ning jooksis ise kiiresti minema. Kati ei osa-nud kaartidega esialgu midagi peale hakata, võt-tis nad seakarja kaasa ja hakkas igavusest vaata-ma. Oli seal palju linnu ja kole kõrgeid maju, laevu ja vett, mägesid ja metsa. Mida enam Kati vaatas, seda enam oli igal pildil näha. Lõpuks imestas ta, kuidas Liine neid pilte oli põrandal ringi vedelda lasknud ja neist kunagi ei ole hoolinud.

Ühel viimasel päeval kaotas Kati pehmel ja po-risel kartulimaal oma teise pastlakeste ja ei julenud koju minna, kartes, et ema tõreleb. Nuttes ja nõu-tult seisis ta sealaua ukse ees, vihma tibus ühetao-liselt ta märgadele riistele ja veel märjemale näole.

Seda nägi Liine ema ja viis ta Suurepere sooja kööki ning otsis paari vanu saapakesi, mis Liinele väikeseks olid jäänud. Liinet ei olnud näha, aga kui perenaine saabastega tuli, jättis ta toaukse lahti. Kati märkas kohe laual pisikest nukku käharas juus-te ja pisikeste maalitud lakk-kingakestega.

Hetkeks unustas Kati kõik muu maailmas, isegi kadunud pastel ja märjad riided läksid meelest. Kust sai Liine niisuguse nuku? Just niisuguse? Miks ei olnud ta seda Katile näidanud? Olid nad ju nii head sõbrad. Miks Liine temast seitsaadik eemale hoidis, kui ta linnas käis? Kati südamesse tekkis imelik ra-hutu valu. Aga raha oli ta ju tagasi saanud.

Liine ema oli väga lahke, tõmbas Katile paari Liine vanu, sooje sukki jalga, nõõris saapakesed kin-ni ja ütles:

„Nüüd ole tubli tüdruk ja ära enam nuta. Kui vihm üle läheb ja maa taheneb, otsime su pastla ka üles.”

Kati läks koju, aga ta süda oli raske. Mitte pastla pärast, rõõmustama oleks ta pidanud kingitud saa-baste üle. Aga ta mõtles Liinele. Miks oli Liine te-male pahane? Miks ta seda nukku ei näidanud, na-gu ta alati kõike näitas? Miks ta end eemale hoi-dis?

Ta nägi pisikest roosade põskedega nukku jällegi enda ees ja korraga oli tal tahtmine neid sukki ja saapaid, neid piltpostkaarte ja kompekipabereid, mis ta Liinelt oli saanud, kõiki tagasi viia. Midagi, mitte midagi ei tahtnud ta Liinelt, võis kõigest ilma olla, kui ainult Liine endiselt tema juure tuleks ja mängiks, näitaks omi asju ja rõõmustaks ja Kati rõõ-mustaks temaga koos.

Kuidas pidi ta Liinega jälle heaks saama?

Õhtul unetult voodis lamades mõtles ta järele, millega Liinele rõõmu teha. Mänguasju ega muud ilusat tal ei olnud, mida Liinele kinkida. Aga korra-ga tuli talle meele:

Raamat! Tal oli raamat Printsess-Raasukesest, seda oli Liine kord nii väga endale tahtnud. Selle kingib ta temale.

Ja rahuliku südamega, õnnelikult ohates uinus ta magama.

Hommikul paistis jälle päike, nagu poleks mitmel päeval sadanud. Kati meel oli rõõmus. Ta läks va-ra sigadega kartulimaale ja esimene, mis ta leidis, oli kadunud pastel. Rõõmsas ärevuses tõttas ta lõu-

naks sellega koju, võttis kohe oma pildiraamatu ema pesukapist, kus see ajalehe paberisse pakitult seisis, ja tõttas Liinet otsima.

Liine hulkus aias õunapuude all. Kati surus näo aia pulkade vahele ja hüüdis:

„Liine, ma annan sulle midagi!”

Teine kohkus pisut, peitis ühe suure õuna põlle alla ja tuli siis imelikult ükskõikselt Kati poole. Kati sirutas raamatu aia vahelt läbi ja säravate silmadega Liinele otsa vaadates ütles:

„Võta mu raamat, sa tahtsid seda ükskord saada!”

Liine jäi seisma, vaatas Katile imestades otsa ja punastas.

„Eks sa pea endele, miks sa ta ära annad?” ütles siis. Kati ei annud alla.

„Võta ometi, nii ilusad pildid on sees, tead, see ojaga ja pilvedega ja palju muud.”

Liine võttis raamatu. See meeldis talle väga, aga ta ei saanud kuidagi aru, miks Kati selle ära annab. Katil ei olnud ju midagi muud peale selle raamatu ja seda hoidis ta väga.

„Mida sa selle eest tahad?” küsis ta.

„Ei midagi”, vastas Kati, „kui sa ainult mulle enam pahane ei ole ja mind jälle sõbraks pead.” Sellejuures vaatas ta maha ja punastas omakorda. Tal oli häbi, et ta nii oli ütelnud.

Korraga tundus talle, nagu olnuks ta Pime-Liis, kes iga suvi käis mööda küla kerjamas. Just nagu oleks ta leiba palunud ja mitte oma kallima vara ära kinkinud. Pisarad silmis jooksis ta minema, jättes Liine endale imestades järele vaatama.

Pikkamisi valgusid ka Liine silmisse pisarad. Ka temal oli häbi. Ta läks tuppa, võttis pisikese roosade põskedega nuku ja jooksis ülepeakaela Katile järele. Hingeldades sai ta teise nende aiavärvavas kätte.

„Kati! Kati!” rohkem ei saanud ta ütelda, surus talle pisikese nuku pihku ja sosistas:

„See on sinu raha eest otsetud!” ning kadus.

Kirjud sukad

valmis saanud sukasääre, mis vanaema süles rippus, ja ütles:

„Nii ilusat sukka ei ole koolmeistri Helgal ka mitte.”

„Ei tea, ehk saabki Helgale”, vastas vanaema ja naeratas. Kodus vanaema tõesti koolmeistri Helgale sukki? Viivele meenus, et mõne päeva eest koolmeistri-proua neil oli käinud ja kohe pärast seda hakkas vanaema lõnga ketrama.

Nüüd need sukad Viivet enam ei huvitanud. Ka kui esimene päris valmis sai, ei tulnud ta vaatama.

„Mis ma neist Helga sukkadest ikka vahin”, ütles ta ainult ja jooksis välja. Millal teine sukk valmis, seda ta üldse ei märganud.

Siis tuli sünnipäev ja vanaema andis paberisse mässitud pehme paki — sukad! Küll olid nad ilusad! Viive kallistas vanaema nii, et sellel hing tahtis kinni jääda, nii väga ta rõõmustas sukkade üle.

„Katsu nüüd jalga ka, et näeb, kas on suured või väikesed.”

Viive hakkas sukki jalga tõmbama, vanaema vaatas pealt. Aga oh häda: käes nad tundusid nii ime pehmetena, aga jalas sügelesid! Allapoole põlve veel kuidagi jõudis ära kanatada, aga üle põlve —! Viive väristas õlgu, kummardas alla, nagu oleks midagi maha kukkunud, silus säärt, nagu imetleks mustrit — kõik ainult selleks, et mitte sukka päris üles tõmmata. Vanaema vaatas ka ja leidis, et passib küll. Ta tahtis ainult näha, kas on küllalt pikad.

Viive pigistas suu kõvasti kinni ja tõmbas ühe ropuga suka üles. Head pikad olid, ah, ja just ülevalt panid sääre kihelema, nagu oleksid heinapurud või

sipelgad seal sees edasi-tagasi sibanud. Oleks tahtnud kahe käega kratsida, nii et aitab.

Aga vanaema oli nii ilusad kirjad teinud, ise lõnga hoolega kedranud ja nii pikad sukad kudunud, kuidas võis temale ütelda, et sääred sügelevad? Ühelegi teistest lastest polnud ta kirjatud sukki kudunud, ikka ainult ühte värvi. Nii ilusaid sukki ei olnud tõesti kellelgi.

„Kas tohin nad täna jalga jätta?” küsis Viive.

„Olgu siis pealegi, kui nad sulle nii meeldivad”, vastas vanaema ja tal oli sellejuures nii hea ja rõõmus nägu. Viive pani ka teise suka jalga ja unustas varsti sügelemise. Need olid ta esimesed kirjud sukad.

Sôime ees

Seekord ei saanud Rein jõuluõhtul kirikusse kaasa minna. Ta oli paar nädalat haige olnud ja nüüd küll juba üleval, aga teda ei lubatud veel nii kauaks välja. Vanaisa kaebas luuvalu ja sundis teisi minema. Nii jäid Rein ja vanaisa kahekesi kodu hoidma.

Reinul oli kahju küll, kui mõlemad reed kelladega õuest välja sõitsid ja videvikku kadusid. Aga kui ta akna alt pikkamisi näoga toa poole pöördus, tuli hämaratest nurkadest nagu eriline pühalik vaikus vastu. Vanaisa istus liikumatult truubi ääres, Polla laua all magas. Ivakese aja eest oli veel kõik teisiti: terve pere asutas end minekule, otsiti kindaid ja vilte, hõigati läbisegi ja rutati müdinal ühest ruumist teise.

Nüüd oli nii vaikne, et jõuluõhtu julges tasakesi tuppä tulla. Rein tundis selgesti, kuidas päris-jõulud just praegu algasid. Polnud tarviski näha ingleid või Jõululast ennast, nende hingeõhk tungis igasse tuppä, kui nad madalalt üle maailma hõljusid.

Vanaisa liigutas end esimesena, tooli naksatades tõusis ta üles. „No kas paneme tule lampi?“ küsis ja hakkas kobamisi tikke otsima. Rein kartis, et valgus imepärase jõulutunde ära hirmutab, aga polnud nii. Kogu õhtuks jäi see majasse, kus nad vanaisaga peaaegu sõnalausumata väikesi vajalikke töid toimetasid ja kuuske ehtisid. Lõpuks enne kirikuliste tulekut asetasis veel akendele tulesid. Iga aken sai lambi, sahvri ja käsikambri aknad küünlad ja välja trepile asetati latern. Nii oli see kombeks. Kojusõit-

jad regedel lugesid valgustatud aknaid ja pidasid meeles, kus neid kõige rohkem nähti.

Varsti nad tulevad ja tuba on jälle juttu ja müdinat täis, mõtles Rein. Aga tulijad olid vaiksed, klopisid küll külmi jalgu, aga lapsedki ei hakanud suuri hääli seletama. Ainult väike Ats, kes esimest korda jõulukirikut näinud, ütles mõtlikult: „Need kuused seal kasvasid taevasse.” Näis, et temagi midagi oli tunnud päris jõulude pühalikkusest.

Kui pärast õhtusööki suures toas kuusel küünlad süüdati ja Alatoa rahvas ka sisse tuli, seisis Rein ukse kõrvel ja vaatles nagu kuskilt kaugelt teiste rõõmsat liikumist ja elevust. Ta kuulas isa häält, kes tõsiselt ja selgelt jõuluevangeeliumi luges, ja nägi kõike nagu oma silmaga: ööd, karjaseid, inglit ja Petlema lauta. Lauldeski kuulis ta nagu kuskilt kaugelt hääli kaasa laulvat, mis pillihäältest kaunimad. Kui küünlad madalaks olid põlenud ja õuna- ja piparkoogitaldrikute kallal krabistati, sai igaüks kingituse kätte, mille eest lapsed värssi ütlesid. Reinule tuli meele, et nad koos õdedega isale-emale ka kingid olid teinud. Isa peab ka värssi ütlema, nõudsid lapsed. Teistele tegi see suurt nalja ja naeru, et peremees peab poisikese kombel ette astuma. Isa tõusiski leentoolist, astus kuuse juure ja pani käed risti. Ta oli suur, tugev mees ja tundus madalas toas, istuvate laste keskel veelgi suuremana. Ta juustes oli hõbedasi hebemeid ja selg juba natuke kumer. Rein vaatas ta kätele, mis näisid pruunid ja krobelised kui puukoor. Siis hakkas isa vaikselt lugema nagu väike poiss:

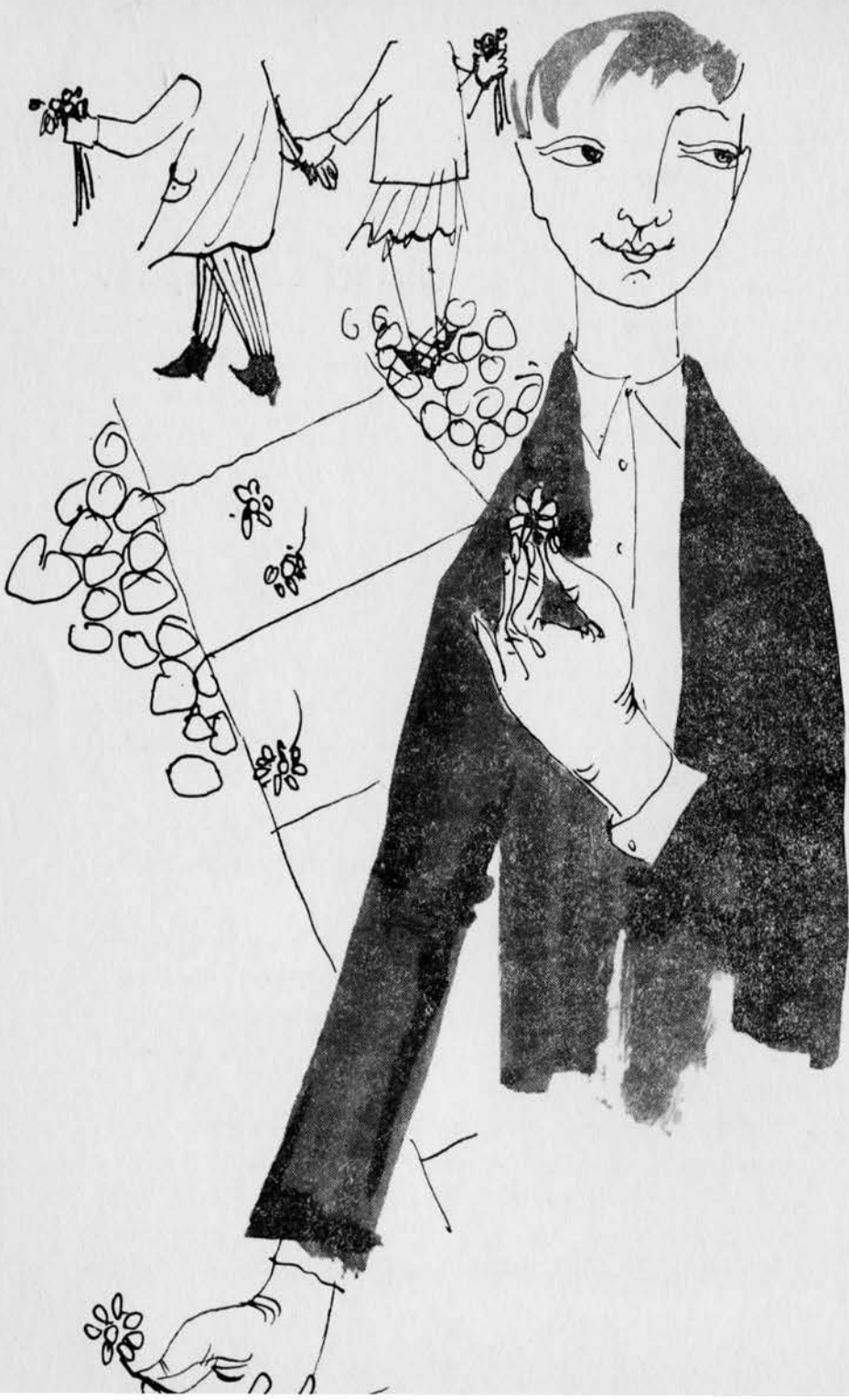
Su sõime juures seisan ma,
oh Jeesus, minu elu . . .

Rein kuulas ja kuulas ja ta silmade ees muutus uduseks. Tasakesi hiilis ta toast välja, võttis esikust põleva laterna ja astus mööda teerada talli poole. Lumel põiklesid ja hüplesid helgid ja varjud laternast ja kare, värsket õhku tungis nagu naha alla. Talli uksele polnud veel kange ees, Rein poetas end prao vahelt sisse. Hobused jätsid ivakeseks krõmpsutamise ja üle lahtrite vaatasid viis pead. Rein nõjatas nende keskel hulga aega postile ja vahtis heinu kastis. Nii nägi välja Jõululapse ase, mõtles ta. Vana ruun nühkis oma nina ta õla vastu ja noor kimmel katsus nalja pärast ta kuue nööpe ära nabida.

Siis teadis Rein korraga, mis see tähendas: ja nad panid ta maha sõime sisse, sest neil ei olnud muud aset majas. Sõimes oli hea, sõime ümber krõmpsutasid hobused ja hirnatasid tasa. Ka vana ruun hirnatas. Võib-olla ta küsis, mis Rein nii hilja tallis otsib? Rein andis igaühele külimituga kaeru ette ja lõhnavaid ristikeinu polutisse. Siis läks tasakesi tuppa tagasi.

Ta oli seisnud sõime ees.

Jlmari emadepäev

Ema läks õmbleja juure ja lubas ka tädi Almat vaatama minna. Lapsed asusid kohe emadepäeva üllatusi ette valmistama. Helgi joonistas, Virve segas lusikaga kausis — tahtis kooki küpsetada. Ainult Ilmar luges käsipõseki teisel pool lauda. Virve surus kausi talle sülle ja ütles:

„Säh, hõõru sina ka, siis on kook meie mõlema poolt!”

„Ära janda!” ühmas Ilmar vihaselt ja tõukas õe küünarnukiga eemale. Helgi pilt sai valmis, Virve kook lõhnas ahjus, Ilmar luges.

„Kas sa jalgpallile ei lähe?” osatas Virve. Ilmar vaatas kellale ja luges viimse leheküljeni. Viskas siis kirjude kaantega vihu lauale ja ringutas. Helgi näitas talle oma pilti ja ütles:

„Maali ka midagi!”

„Ega ma tita ei ole,” vastas Ilmar ja võttis tuulejaki.

„Ära sa teda sorgi, teeb harakirit”, hoiatas Virve. Helgit see ei hirmutanud, ta keksis ümber suure venna ja püüdis teda takistada välja minemast.

„Ütle enne, mis sa emale kingid”, tingis ta sellejuures.

„Eks kuldmedali jalgpalli-meestelt”, nokkis Virve.

Ilmar ei lausunud sõnagi. Õepaar oma lapsiku jutuga ajas südame täis. Pikkade sammudega astus ta spordiplatsi suunas, kus treeniti homseks mänguks. Võib-olla lähevad Kurdiga hiljem kinno, jook-

sis just kole põnev kriminaalfilm. Ta uuris üle tänava kino kuulutust, sammu vähendamata, ja sattus peaaegu rinnuti kokku mehega, kes ärist tänavale astus. Teine vandus kurja ja haaras tal õlast:

„Ilmar, kuhu sa tuiskad?”

„Kas sa treenimas ei ole?” küsis Ilmar vastu, ise rõõmus, et kokkupõrge juhtus just Kurdiga.

„Sain homseks asemiku. Tead, mul ema on haiglane ja . . .” Kurt jättis ebaldes lause pooleli. Ilmarile tundus teise olek võõrana, sest Kurt oli muidu igapidi täitsamees. Võib-olla oli tal kodus sekeldusi, mõtles ta endamisi. Nad astusid koos edasi ja rääkisid jalgpallist, aga Ilmarile näis, et Kurti homme mäng ei huvitanud või oli ta mõtetega hoopis mujal.

„Kas seda filmi oled juba näinud?”, küsis Ilmar lootuses, et Kurt kutsus teda kinno kaasa. Kurt teenis juba ise automehaaniku juures ja oli lahtise käega.

Kes jõuab kõike ära vaadata”, vastas Kurt ja peatus tänavanurgal. „Ma lähen nüüd siit. Pidin homseks kontserdi pileteid vaatama. Tead — ema pole enam ammu kusagil käinud.”

Ilmar vaatas talle järele ja märkas alles nüüd ta vasemas käes paberisse mähitud lillekimpu. Õige! Nad sattusid ju vastamisi just lilleäri ees. Ilmar astus pikkamisi edasi ja taipas teise erilist olekut: homme on ju emadepäev!

Muidugi — Kurdil on kerge lilli osta ja ema kontserdile viia, tema teenis ise, tema oli mehe eest väljas. Ja isa tal ei olnud. Teda võeti tõsiselt. Ilmaril oli ju kõik teisiti. Kui tema lillekimbu ja kontserdi pile-

titega tuleks, teeksid tüdrukud niisugust kisa, et mine või nahast välja. Nead keeravad kõik naeruks. Ja kust seda rahagi võtta? Aeglasemalt ja norus läks Ilmar edasi.

Hallo! Ilmar! hüüti üle tänava ja Kristjan tuli talle kiiresti vastu.

„See puudus veel!” mõtles Ilmar. Tal oli Kristjani vastu imelik vimm, kuigi ta ise päriselt ei teadnud, miks. Teise sile ja lapselik nägu ärritas teda kuidagi. On üks memm, üks igavene raamatukoi, õigustas ta ennast. Sellest hoolimata jäi ta seisma ja kuulas, mis teisel on ütelda. Kristjan kutsus teda enda juure vaatama, mis ta vineerist on teinud. „Tead, sain mööblivabrikust toredaid tükke päris muidu.”

Ilmar kuulas teise õhinal juttu ja mõtles: „Kus asi! — mõni lauatükk!” Ei ütelnud aga midagi. Et Kurti spordiplatsil ei olnud ja raha kinoks ei jätkunud, läks ta pool vastumeelselt Kristjaniga kaasa.

Kristjan näitas talle oma tööcasti. Tal oli seal iga-sugu vigureid ja asju välja lõigatud, kenasti värvitud ja lakitud. Seintel rippus neid ja kummutil oli näha. Lõpuks tegi ta salapärase näo, tõi kuskilt nurgast eseme, mis polnud korv ega karp, ja asetas ettevaatlikult lauale.

„Noh, mis sa selle kohta ütled?” jäi ta ootavalt Ilmarile otsa vaatama. Ilmar ei osanud midagi ütelda, tema ei hoolinud niisuguste asjade kallal nokitsemisest.

„Tegin ise joonised ja mustrid ja seadsin kokku!” seletas Kristjan ja ta häälest märkas selgesti, kui palju rõõmu talle see töö oli valmistanud. Kuuldus samme trepil. Kiiresti kadus korvike laualt.

„Arvasin, et ema“, tähendas Kristjan, „tema ei tohi seda täna veel näha.“

Kui Ilmar hiljem jälle üksi tänaval lonkis, mõtles ta kibedusega: Kristjanil on hea kinkida, tema on nii lapselik ja ema tal rõõmustab muidugi ei tea kuidas selle leivakorvi üle. Ilmarile niisugused pudi-padi asjad ei meeldinud. Ta tuju muutus veelgi räbala-maks.

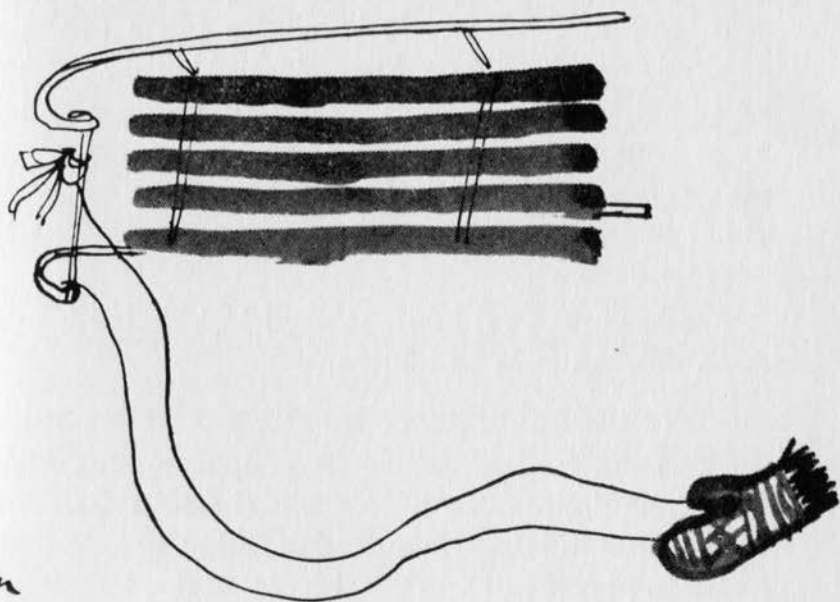
Ilmar tundus enesele päris ülealusena. Midagi ei tahtnud näha. Homne emalepäev tundus ka üle-arusena. Tüdrukud siis laulavad ja süütavad küülad; emal on silmad vett täis ja seda on rumal pealt vaadata. Siis nad lähevad kirikusse ja peale lõunat aktusele. Mine kaasa, on narr tunne—nagu tita käi naiste sabas. Jää koju, siis ka pole midagi . . . Ilmar tundus enesele nii üksi ja närusena, et maa peal kindlasti kedagi viletsamat polnud. Kui saaks kinno, unustaks kõik selle kraami ära.

Ilmar veeretab viiekümnesendist taskus. Võib-olla saaks Eedilt puuduva raha laenata. Kui ta põiktänavasse pöördus, kus Eedi elas, istus seal jalutu külmal kivil, müts peos ja laulis midagi kähedalt. Ilmar jäi seisma ja vaatlus tõmpi, kleenukest keha, mis end laulu taktis veidi koolutas. Milleks elas see mees ja millest tundis ta rõõmu? Kunagi ei olnud kerjus või sant Ilmarile nii kohutavana tundunud kui täna. Ta viskas oma viiekümnesendise sandi mütsi ja pöördus kodu poole. Tema ees ruttasid kaks väikest tüdrukut lilledega, mida nad niidult olid noppimas käinud. Kaks kuld kollast õit langes tänavale. Ilmar võttis nad üles ja pistis nööpauku. Korraga märkas ta, kui soe ja ilus õhtu täna oli ja kui terved ta käed ja jalad, et jookse või maailma otsa.

Ilmar ei kinkinud emale midagi, aga ta läks koos kirikusse ja aktusele ja hiljem nad mängisid ühiselt kõiksugu mängu. Õed ei norinud sugugi, ema naeris ja ütles õhtul:

„Nii ilusat emadepäeva ei ole mul veel olnud!“

Kelgutaja

Peedu sai jõuluks uue kelgu ja läks sellega esimest korda liugu laskma. Terve mägi alevi külje all kubises kelgutajatest. Oli seal väikesi ja suuri, poisse ja tüdrukuid ja nähti mõnd isa ja emagi, kes oma pisikeste järele valvasid.

Peedu oli veidi kartlik, sest ta polnud veel üksi teiste hulgas kelgutanud, ainult oma maja taga põndakul laujupiga.

Su uuel kelgul on ju päris mootor sees, oli onu Jaagup ütelnud, kui ta kelku vaatas. Näita, kus? küsis Peedu. Aga siis oli isa vahele seganud. Ära aja poisile puru pähe, teine arvab, et ongi tõsi, oli ta ütelnud. Mootorit muidugi ei olnud, sellest sai Peedu kohe aru, aga kelk ise oli kange kihutama, küllap seda onu Jaagup tahtiski ütelda. Sellega sõidab kõigist mööda ja üle ka, kui mõni ette jääb.

Tüki aega seisis Peedu ja vaatas teiste sagimist pealt. Suured koolipoisid ja tüdrukud istusid mitmekesi ühel kelgul või sidusid mitu kelku üksteise taha ja kihutasid siis suure kisa ja killkamisega mäest alla, et lumi tuiskas. Mõni väike poiss sõitis ka teiste vahel ja lendas upperpalli, aga ronis jälle üles ja proovis uuesti.

Peedu oleks veel kaua seisnud ja kõhelnud, aga Arno märkas teda ja hüüdis:

„Mis sa ootad, istu peale, ma tõukan minema!”

„Küll ma ise...” vastas Peedu, aga istus siiski kohe kelgule, et teine teda araks ei peaks. Üsna ettevaatlikult ja jalgadega sõudes lükkas ta kelgu minema ja pidurdas kogu tee, kartes, et uus kelk kihutab teistele otsa. Esimese sõidu järele tuli julgust juure ja varsti õhetasid Peedu paled märke ronimisest.

Aga talvine päev oli lühike, ilm hakkas varsti hämaraks muutuma. Alevikus süttisid tuled ja mäel tundus rohkem ruumi, sest osa lapsi hakkas koju minema. Peedu tahtis veel korra katsuda hea hooga nagu suured poisid. Poolel mäel märkas ta, et keegi tuleb vastu. Hoia eest, hüüdis ta, nii valjusti kui suutis. Kelgul oli hirmus kiirus sees, ta ei suutnud

teda mööda tüürida. Kui teine ise kõrvale ei pööra, sõidab ta temast üle oma kange kelguga ja siis on ta otsas, mõtles Peedu hirmuga. Just nagu mootor oli kelgul sees, midagi ei saanud teha. Hämaruses ei näinud muud, kui tumedat kogu ja juba ta sõitis millelegi mütsakale otsa. Samas lendas ta kelgult, mis üksi edasi kihutas.

Nüüd on kõik läbi, mõtles Peedu ja jäi liikumatult lamama. Sõitsin ühe pisikese poisi surnuks ja suren ise ka kohe. Aga et kuskil valus ei olnud, kargas ta püsti, vaatas ringi ja hakkas lamaja poole minema. Mis ma siis teen, kui ta surnud on, mõtles ise. Võib-olla siiski elab ja on ainult jalg murdunud. Aga miks ta ei karju?

Peedu seisatas, et paremini kuulda, aga kostus ainult koju poole ruttajate hõikeid ja jutuvadinat, mis kaugenenes ja vaiksemaks muutus. Liumäel oli korraga kole vaikne ja hämar nagu surnuaial. Peedu kurk läks kuivaks ja keel hakkas kipitama. Nüüd nad lähevad kõik koju, mis ma siis üksi teen selle poisiga? Kuum higi lõi kättesse ja pähe, aga otsustavalt astus ta musta koguni. Polnud näha jalgu ega pead. Võib-olla oli see must koer, kellest ta üle sõitis.

Ettevaatlikult kobas Peedu tumedat kogu ja tõstis selle ühe käega üles: paks mantel. Peedu seisis tüki aega mantel käes, ega saanud aru, mis see tähendas. Ta hirm oli nii suur olnud, et nüüd oma rõõmu vaevalt uskuda suutis. Ta oli üle sõitnud mantlist, mille keegi lastest oli kaotanud. Kiiresti surus ta selle kaenlasse ja jooksis libistades mäest alla kelku otsima. See polnudki kaugel, lamas küljeli lumes.

Peedu oli täna viimane kojumineja liumäelt, aga see kelgutamine seisis tal meeles, kuni kooli läks. Koolis anti kirjatööks: minu kõige põnevam seiklus. Peedu mõtles oma esimesele kelgutamisele ja kirjutas:

Kui ma uue kelgu sain, sõitsin ühe poisi surnuks, aga poiss ei olnud mantli sees ja sellepärast ta ei surnud ära. See oli väga põnev. Siis ma läksin koju.

Kadunud kaasik

Eha käis juba kolmandat talve koolis. Kool asus kiriku juures ja koolimajast natuke edasi tee ääres seisis vana kõrtsihoone. Seal elas koolitalitaja oma lastega. Muud talud ja majad paistsid eemalt vaevalt küngaste ja metsatukkade tagant.

Vanapihalt, kus Eha elas, oli koolimajasse kuus kilomeetrit. Sellepärast pidi Eha terveks nädalaks koolimajasse jääma. Isa viis ta hobusega pühapäeva õhtul või esmaspäeva hommikul sinna ja tõi laupäeva lõuna ajal jälle ära. Ema pani talle leivakoti kaasa ja saatis kolmapäeval piimaviijaga veel midagi järele. Aga nädal oli sellest hoolimata kole pikk, eriti talvel külmaga. Kaugemalt lapsed, kellel üle kümne kilomeetri koju, jäid mõnikord ka pühapäevaks koolimajasse.

Eha seda ei oleks suutnud. Tema tahtis vaadata, mitu tallekest lambalaudas on juure tulnud ja mitu vasikat loomalaudas. Ta tahtis niidult küünist heinu tuua, mis külmast hoolimata tugevalt lõhnasid. Ta tahtis suuskadel metsa vuhistada, kus igal puul oli lumega uus nägu.

Eriti armastas Eha kaasikut, kus ta suvel marju ja seeni otsimas käis. Kolmele kõige suuremale puule oli ta seal nimed annud: Tuulepuu, Päikesepuu ja Unepuu.

Tuulepuu seisis teistest natuke eemal põhja pool, seal, kust tuul tuli ja kõige enne üksiku kase kohise-ma pani. Puu raputas pead ja viskas tuule oma lad-

vast edasi teistele puudele. Ise oli ta sellejuures lõbus, peaaegu naljakas: laskis ennast viltu puhuda, tegi kohmakaid kummardusi nagu tuult narrides ja seisis kohe jälle sirgelt ja tõsiselt omal kohal.

Päikesepuu kasvas vastu päikest niidu nõlvakul ja ta lehed läikisid erilisel nagu roheline kuld. Ta tüvi oli siledam kui Tuulepuul ja valge kui lumi. Päikesepuul laulis alati üks linnupaar, ka siis, kui Eha ta all istus ja kasteheina kõrsi silitas.

Aga Unepuu — see seisis keset kaasikut. Tema all oli nii pehme rohi ja sammal, et sellel võis lamada kui palakal. Ta oksad paistsid alt üles vaadates kui käed lugematute sõrmedega, mis muudkui mängisid tuulepillil. Seda rohul seljali vaadeldes tuli uni kui pehme pilv ja vajutas silmad kinni. Eha oli mitu korda Unepuu all magama jäänud, pool-tühi marjakorv kõrval. Nii hea ja magus polnud uni kusagil kui suvises, lõhnavas kaasikus.

Neid oma sõpru käis Eha ka talvel vaatamas, kui koolist koju tuli. Juba eemalt maanteele, kui kodu katused nähtavale ilmusid, paistis katuste taga kaasiku kumer kühm. Selge ilmaga eraldas silm Tuulepuudki teistest eemal üksikult. Seda oli eriti hea näha Polli mäelt.

Kui nüüd isa ühel märtsikuu laupäeval reega tuli Ehat koolist ära tooma, ootas tüdruk põnevusega Polli mäe, et oma kaasikut tervitada. Tee oli halb. Sula tõttu pehmeks muutunud lumi vajus kohati auklikuks kui mägi ja org. Regi viskus kord hobusele konti, kord lõikas rangidesse. Tuli katsuda tee kõrval põllul uut jälge luua.

Eha, kes kõik küsimused ära oli küsinud, jäi vaikselt ja ootas. Siis lõpuks paistsid esimesed puud ja

Vanapihla katused. Eha vaatas ja vaatas, kergitas end istmelt ja haaras ehmunult isa käsivarrest.

„Isa! Isa! Mis see on?“

Isa ei saanud aru. Ta vaatas lapse ehmunud nägu ja siniseid, kitsaid huuli. „On sul külm?“ küsis ta.

„Ei, aga kaasik! Kus on meie kaasik?!“ Eha peaaegu karjatas need sõnad ja vahtis endiselt pingu-tatult kodu suunas.

„Ah soo . . .“ vastas isa pikkamisi. „See kaasik jah, seda nüüd enam ei ole, aga Lannulombi ääres noor mets kasvab ju varsti. Seal on praegu juba kase tüvesid, mida ühe käega ei saa ümbert kinni võtta.“

„Aga minu kaasik!“ Eha ei suutnud uskuda, et kaasik on maha raiutud. Ta ei rääkinud enam sõnagi. Isa vaatas vargsi lapse kramplikult kinnipigistatud suud ja värisevat lõuga. Ta rääkis rahuliku, sooja häälega:

„Tahame ju uut elumaja ehitada, tead isegi — kaks tuba ja kamber on kitsas meie suurele perele. Aga ehitamiseks on raha vaja ja kasepuud on tänavu heas hinnas. Kui need ära müüme, võime tuleval suvel pihta hakata. Palgid omast kuusikust on õues virnas, tead ju küll.“

Eha kuulas ja vaikis endiselt. Aga kodus ei mallanud ta süüagi, tõi suusad välja ja kadus üle niidu kaasiku poole. Seal seisis ainult noored kuused ja teised puukesed. Värsked kännud valendasid.

Eha seisis masendatult. Kuidas nad tohtisid tema armsaid sõpru maha saagida! Kui hirmsad on inimesed: kõik teevad nad puruks, raiuvad maha, surmavad! Inimesed on mõrtsukad!

Eha silitas Päikesepuu laia kändu ja sae jäätunud jälgi. Ta kükitas lumes, surus kätt kõvasti vastu külma puud ja tundis oma esimest suurt ahastust inimeste kurjuse pärast.

Ilm hakkas videvikuks tõmbuma. Isa vaatas juba mitu korda murelikult metsa poole ja astus viimaks pikkade sammudega karjavärvast välja. Aga siis tuli Eha just küüni nurga tagant nähtavale ja lohistas väsinult suuski üle kraavi.

Isa nähes hakkasid ta silmad kangesti kipitama ja neelatades kogeles ta: „Küll oli neil valu, kui neid nii saega kehast läbi lõigati!”

„Ega puud valu ei tunne”, ütles isa ja asetas maas vedelnud lauajupi aia najale. „Kui sa endale karjaviitsa murrad või herne tikke lõikad, siis sa ei küsi valust midagi. Või kui sa niidult ellerheinu tood.”

Eha jäi seisma.

„Kas sa arvad, et need kolm suurt kaske ka? . . .” Lootuse helk lõi ta silmis vilkuma.

„Muidugi”, kinnitas isa. „Ka suured puud ei tunne valu. Aga sulle nad olid armsad, sellepärast on sul nii kahju. Kui inimene sureb, ei tunne ta ka enam midagi, aga meie nutame, sest meie enda südamel on valu.”

Eha mõtles järele ja korraga tal hakkas häbi. Ta ju teadis, et puud ei tunne valu, kuidas see siis tuli, et ta seda uskus? Nii väga uskus, et rinnas nagu torakas kohe. Kui Eedi seda teaks, ta naeraks ja narriks teda mitu päeva.

Eha vaatas vargsi isa poole, aga isa ei naernud sugugi. Ta hakkas suuskadelt lund ära kaapima ja ütles ainult:

„Mine nüüd tuppa, küll ma panen suusad ära.”

Sisukord

Mis sinust tuleb?	5
Sinine klaas	11
Kaks kadakat	17
Kellavaatajad	25
Suur kala	31
Leivakastja	39
Sõprus	45
Kirjud sukad	55
Sõime ees	61
Ilmari emadepäev	67
Kelgutaja	75
Kadunud kaasik	79